

คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่อง
สิ่งแวดล้อม*

ADMINISTRATIVE CASES CONCERNING THE ENVIRONMENT THAT AFFECT THE
PUBLIC INTEREST: STUDY ON PRIVATE ORGANIZATIONS, ASSOCIATIONS, JURISTIC
PERSONS, OR INTEREST GROUPS THAT HAVE AN INTEREST IN THE ENVIRONMENT

สุนิตา คงมัน

Sunita Kongman

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชากฎหมายการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเสฉวน

Master student in Environmental and Resources Protection Law, Faculty of Law,

Sichuan University, China

Corresponding author E-mail: naney007@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและปรับปรุงคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 กำหนดว่า คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ การพิจารณาถึงความเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลนั้น ควรพิจารณาในความหมายอย่างกว้าง โดยคำนึงถึงองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การไว้อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของระยะเวลาในการจัดตั้งขององค์การ วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การ หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์การ สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ปัญหาทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติในแง่ของการตีความหรือบรรทัดฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานะของผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง สร้างความคลุมเครือ ตลอดจนอาจนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์การดังกล่าว

เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้การฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: คดีปกครองสิ่งแวดล้อม, ประโยชน์สาธารณะ, องค์การเอกชน, ผู้มีสิทธิฟ้องคดี

Abstract

This article is purpose of this research article is to study and improve the qualifications of private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in the environment in administrative litigation regarding the environment that affects the public interest. According to the Act on the Establishment of the Administrative Court and Administrative Court Procedure, B.E. 2542, Section 42 includes the recommendations of the President of the Supreme Administrative Court in administrative litigation regarding the environment, dated June 29, 2011. Section 3 stipulates that in administrative cases concerning the environment that affect the public interest, consideration must be given to individuals who have suffered, been damaged, or may inevitably suffer or incur damage. These individuals are recognized as having the right to sue in court. It should be considered in a broad sense, taking into account private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in the environment. In considering the organization's qualifications for filing cases in the Administrative Court. However, since the law does not clearly specify the qualifications of organizations in terms of the period of establishment, the objectives of the organization's activities, or the appropriate characteristics of the organization. These issues may lead to both legal and practical problems in terms of interpretation or standards for determining the status of those eligible to file a lawsuit in administrative courts. This could create ambiguity and potentially lead to the exploitation of lawsuits for improper purposes. For these reasons, the author considers that the qualifications of private organizations, associations, juristic persons, or interest groups that have an interest in environmental should be improved in administrative litigation regarding the environment that affects the public interest. This is to ensure that such organizations' access to justice is standardized, correct, and appropriate, as well as to ensure that the prosecution can truly achieve the objectives of the law.

Keywords: Environmental Administrative Cases, Public Interest, Private Organizations, Eligible Plaintiffs

บทนำ

ด้วยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นผลทำให้เกิดข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่

เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมักจะมาพร้อมกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน อันเป็นทรัพย์สินสาธารณะ ซึ่งกระตุ้นความกังวลของสาธารณชนอย่างกว้างขวางแตกต่างจากในอดีตที่ประชาชนยังคงมีแนวโน้มที่จะตำหนิการปกป้องสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐและคาดหวังให้รัฐดำเนินการเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยในยุคปัจจุบันสาธารณสุขชนต่างตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาหรือสังคมกำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้จากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้เลือกแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ด้วยวิธีการดำเนินคดีซึ่งถือเป็นการเยียวยาเพื่อแก้ไขข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อมอีกวิธีหนึ่ง (ประพจน์ คล้ายสุบรรณ, 2550) โดยอาจเป็นการดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเองหรือมอบให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์การที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายดำเนินการในนามของบุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะของพวกเขา และเมื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไม่ว่าในทางใดทางหนึ่งถือได้ว่าการกระทำละเมิดแล้ว ในกรณีเช่นนี้ไม่เพียงแต่ผู้กระทำ ความผิดสมควรที่จะต้องรับโทษเท่านั้น แต่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสียหาย รวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องก็มีความจำเป็นเช่นกัน โดยกระบวนการในการฟ้องคดีนี้เป็นการเน้นย้ำถึงความมีส่วนร่วมของประชาชน การกำกับดูแลและการขัดเกลาทางสังคมในความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเผยให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกฎหมายในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

แม้ว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 กำหนดว่า คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ การพิจารณาถึงความเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลนั้น ควรพิจารณาในความหมายอย่างกว้าง โดยคำนึงถึง องค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การเหล่านั้นไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ระยะเวลาขั้นต่ำในการจัดตั้งขององค์การ ซึ่งถือเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์การได้ดำเนินกิจกรรมนั้นมาอย่างสม่ำเสมอ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคม การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้อาจนำไปสู่การแสวงสิทธิและหาผลประโยชน์จากการดำเนินคดีโดยผิดกฎหมายได้, วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การที่เฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดี เมื่อองค์การเอกชนถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะใด และเมื่อมีข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์นั้น องค์การเอกชนจึงย่อมมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อคุ้มครองวัตถุประสงค์ขององค์การได้ การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การที่เฉพาะเจาะจง สิ่งนี้อาจนำไปสู่ปัญหาในเรื่องการตีความหรือบรรทัดฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานะของผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งเป็นผลทำให้องค์การใดองค์การหนึ่งสามารถผูกขาดในการฟ้องคดีหรือสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ในทุก ๆ ประเภทคดี และองค์การเหล่านั้นอาจนำเรื่องที่เกิดขึ้นมาข่มขู่หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์แลกกับการไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ และคุณสมบัติขององค์การที่ดี ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้แทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่มรวมถึงผลประโยชน์สาธารณะด้วย การที่กฎหมาย

ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมขององค์กร อาจเป็นผลทำให้องค์กรเอกชนยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้อง หรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของระยะเวลาในการจัดตั้งขององค์กร วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กร หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์กร ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์กรดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนเพื่อเป็นการควบคุมมิให้องค์กรเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป อันจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์สาธารณะได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิจัย ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์
3. เพื่อศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกรณีองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลทางกฎหมายจากประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์รัฐออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนหนังสือคำพิพากษาและเอกสารราชการอื่น ๆ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความกฎหมาย ความเห็นของนักวิชาการ รวมทั้งข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าในห้องสมุด และทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณสมบัติขององค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มขององค์กรเอกชน

องค์กร (organ) หมายถึง บุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

องค์การ (organization) หมายถึง ศูนย์รวมกลุ่มบุคคลหรือกิจการที่ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตราสารจัดตั้ง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนก็ได้

จากความหมายของคำว่าองค์กร (organ) และองค์การ (organization) จะเห็นได้ว่าองค์กรเป็นส่วนย่อยขององค์การและมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง โดยองค์การจะทำหน้าที่ในการนำองค์กรต่างๆ ซึ่งกระทำหน้าที่แตกต่างกันมารวมเข้าไว้ด้วยกัน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในการทำหน้าที่ประสานงานกัน เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกระบวนการงาน

ดังนั้น องค์การเอกชน จึงหมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันที่ประกอบขึ้นเป็นหน่วยงานใหญ่ โดยอาจมีการจดทะเบียนหรือไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์กิจกรรมตลอดจนขอบเขตโครงสร้างขององค์กรหรือกลุ่มที่ชัดเจน เป็นหน่วยงานที่แยกต่างหากจากภาครัฐ, ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนและมีอำนาจควบคุมกิจกรรมของตนเองได้โดยอิสระ, ไม่มีการนำผลกำไรมาแบ่งปันให้ผู้จัดตั้งหรือผู้บริหารขององค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมจะต้องนำไปใช้ในการดำเนินงานตามพันธกิจขององค์กรเอกชนนั้น ๆ และเป็นความร่วมมือกันของบุคคลโดยสมัครใจ มีอาสาสมัครที่เข้าร่วมในปฏิบัติการและการบริหารจัดการในรูปแบบต่าง ๆ (Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier, 1996) โดยแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวก็สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 42 การบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางทางกฎหมายสำหรับบุคคลในการปกป้องสิ่งแวดล้อมแต่ยังเป็นโอกาสสำหรับสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่คณะอื่น ๆ ในการรักษาผลประโยชน์สาธารณะอีกด้วย

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์สาธารณะ คือ ผลประโยชน์ที่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคมโดยส่วนรวมหรือเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ ทั้งในด้านความมั่นคงทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และอาจเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ โดยผลประโยชน์นี้ไม่ได้เป็นลักษณะของผลประโยชน์ที่เฉพาะเจาะจงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มสมาชิกใดสมาชิกหนึ่ง และบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มอาจจะต้องยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์สาธารณะด้วย (ขุนประเสริฐ สุภมาตรา, 2480) การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ถือเป็นภารกิจหนึ่งที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมมีสิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อและเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่ายไม่เฉพาะประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อประชาชนในสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ เมื่อเกิดปัญหามลพิษ

ทางสิ่งแวดล้อมขึ้นแล้วย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติของประเทศและของโลกอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หน้าที่ในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐแต่เพียงผู้เดียวแต่ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องย่อมมีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวก็ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 43 และ 57 อันเป็นการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตลอดจนหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน

1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์การเอกชนในการปกป้องสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

สำหรับการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะโดยองค์การเอกชนนั้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ประกอบคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 ข้อ 3 จะเห็นได้ว่าการพิจารณาผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ เป็นการตีความถึงสถานะสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้จำกัดเฉพาะบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้โดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้จากการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะด้วย ภายใต้กรอบกฎหมายนี้เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในการฟ้องคดีขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินคดีที่เกิดจากความต้องการของภาคเอกชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับรัฐบาลและประชาชนในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น การฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนถือเป็นองค์การที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านกรปกป้องสิ่งแวดล้อมหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแทนประชาชนโดยส่วนรวมได้ สิ่งนี้จะช่วยลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความสามารถในการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล การรวบรวมพยานหลักฐาน การแบกรับภาระการพิสูจน์ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี (วิชา สิทธิวงษ์, 2559) ซึ่งบทบัญญัตินี้ก็สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 41 (3) และ 43 (1), (2) การที่กฎหมายให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การอื่น ๆ ในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียมีบทบาทสำคัญในการรักษาความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสาธารณชนและความรับผิดชอบต่อรัฐให้มีความเข้มแข็งและโปร่งใสมยิ่งขึ้น

2. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศทั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธรัฐออสเตรเลีย และคำพิพากษาศาลสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ตามมาตรา L 141-1 แห่งประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สมาคมด้านสิ่งแวดล้อมที่จะฟ้องคดีโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายต้องมีเงื่อนไขในการฟ้องคดี ดังนี้ คือ (ก) สมาคมต้องจัดตั้งขึ้นเป็นระยะเวลาขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไม่น้อยกว่า 3 ปี (ข) ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ และ (ค) จุดมุ่งหมายของสมาคมต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (วรรณภา ตีระสังขะ, 2551) และกฎหมายได้ยอมรับให้สมาคมสามารถที่จะฟ้องคดีเพื่อปกป้องส่วนได้เสียของส่วนรวมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคมได้โดยไม่ต้องได้รับมอบอำนาจจากรัฐใน 2 กรณี คือ

1) กรณีที่สมาชิกของสมาคมได้รวมตัวเพื่อส่วนได้เสียเฉพาะของแต่ละบุคคล เป็นการฟ้องคดีของสมาคมที่เป็นไปเพื่อปกป้องคุ้มครองส่วนได้เสียเฉพาะตัวของสมาชิกในสมาคม โดยสมาคมสามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่สมาชิกของสมาคมมีสิทธิได้รับ แต่ทั้งนี้สมาคมจะต้องแสดงให้เห็นว่าสมาชิกโดยรวมของสมาคมได้รับความเสียหายจากมูลคดีที่สมาคมยื่นฟ้อง และ

2) กรณีที่สมาชิกของสมาคมไม่ได้รวมตัวกันเพียงเพื่อปกป้องส่วนได้เสียเฉพาะกลุ่มของตนแต่เพื่อปกป้องส่วนได้เสียที่เป็นเรื่องของส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะด้วย โดยสิทธิในการฟ้องร้องของสมาคมในกรณีนี้จะถูกจำกัดเฉพาะภายในกรอบวัตถุประสงค์ของสมาคมเท่านั้น และสมาคมจำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการจัดตั้งเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีด้วย (Christian Schall, 2008)

2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองธรรมชาติ (Bundesnaturschutzgesetz) โดยมอบสิทธิการฟ้องคดีให้แก่องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ช่วยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยมาตรา 3 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในการยื่นฟ้องคดี ดังนี้ คือ (ก) องค์การมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ข) ขอบเขตของภารกิจเกิน 1 มลรัฐ (ค) ก่อตั้งขึ้นมานานกว่า 3 ปี (ง) สามารถดำเนินกิจกรรมและภารกิจขององค์การได้อย่างเหมาะสม (จ) เป็นองค์การสาธารณประโยชน์ที่ได้รับยกเว้นภาษีนิติบุคคลตามกฎหมาย และ (ช) เป็นองค์การสาธารณะและเปิดกว้างสำหรับทุกคน (คันทน์ ชัยชนะ, 2551) และสำหรับเงื่อนไขในการฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ

1) องค์การมีสิทธิฟ้องคดีเฉพาะเรื่องที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ขององค์การตามที่ได้มีการรับรองไว้ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

2) องค์การมีสิทธิฟ้องคดีได้เฉพาะการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองธรรมชาติและบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่มุ่งคุ้มครองสภาพธรรมชาติและภูมิประเทศเช่นเดียวกันเท่านั้น

3) หากกฎหมายได้ให้สิทธิองค์การในการเข้ามามีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่ในชั้นการพิจารณาของเจ้าหน้าที่องค์การจะต้องใช้สิทธิดังกล่าวก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ (นรินทร์ อธิสาร, 2557)

2.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน

ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แม้ว่าคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะจะมีเพียงองค์การอัยการเพียงหน่วยงานเดียวกันที่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลประชาชนได้ แต่สำหรับคดีแพ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐประชาชนจีน (2014) มาตรา 58 กำหนดว่า สำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศอันเป็นการละเมิดผลประโยชน์สาธารณะ องค์การทางสังคมที่ตรงตามเงื่อนไขต่อไปนี้อาจดำเนินคดีในศาลประชาชนได้: (ก) ได้รับการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายกับกรมกิจการพลเรือนของรัฐบาลประชาชนในระดับหรือสูงกว่าเมืองเขต และ (ข) ดำเนินกิจการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นเวลา 5 ปีติดต่อกันขึ้นไปโดยไม่มีการบันทึกว่ามีการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมาย

สำหรับวัตถุประสงค์และขอบเขตกิจกรรมหลักขององค์การทางสังคมที่กำหนดไว้ในกฎบัตร ตามข้อ 4 แห่งการตีความศาลประชาชนสูงสุดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีแพ่งเพื่อประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม กำหนดว่าจะต้องเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะในสังคมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสวัสดิการสาธารณะด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม กรณีดังกล่าวอาจถือได้ว่าเป็น "ความเชี่ยวชาญในกิจกรรมด้านสวัสดิการสาธารณะด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม" ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 58 แห่งกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ทางสังคมและสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่ริเริ่มโดยองค์การทางสังคมจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตกิจกรรมขององค์การด้วย

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐประชาชนจีน คุณสมบัติขององค์การสิ่งแวดล้อมที่จะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการก่อตั้งองค์การไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ 5 ปี และสิทธิในการฟ้องคดีถูกจำกัดอยู่ภายในกรอบของวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การเท่านั้น

2.4 สหพันธรัฐออสเตรเลีย

ในประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลีย ตาม Federal Court of Australia Act, 1976 กำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ดังนี้ คือ 1) ผู้แทนโจทก์ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มและมีชื่อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้เป็นอย่างเดียวกันกับของสมาชิกกลุ่ม 2) ผู้แทนโจทก์ต้องมีส่วนได้เสียเพียงพอในการฟ้องคดี และ 3) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างโจทก์กับกลุ่มบุคคล รวมถึงกรณีที่โจทก์เข้าเป็นผู้แทนกลุ่มโดยไม่สุจริตด้วย (Federal Court of Australia Act, 1976 Article 33T)

2.5 สหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์ที่ศาลมักจะใช้ในการพิจารณาถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีดังนี้ คือ 1) ผู้แทนโจทก์ต้องมีการดำเนินคดีอย่างจริงจังและเต็มที่ (Vigorous Prosecution) เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ตลอดจนความพร้อมทางเศรษฐกิจต่อการ

ดำเนินคดี 2) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความรู้ทางเนื้อหาของคดี (Knowledge of the case) 3) ผู้แทนโจทก์ต้องมีความซื่อสัตย์ คุณลักษณะที่ดี และความน่าเชื่อถือ (Honesty, Good, Character, and Credibility) ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงการกระทำในอดีตรวมทั้งประวัติอาชญากรรมของผู้แทนองค์การด้วย 4) ผู้แทนโจทก์ต้องมีผลประโยชน์ได้เสียที่ไม่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม (Lack of Conflicts of Interest) เป็นต้น (Robert H. Klonoff, 2021)

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายของประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลีย และแนวคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกา คุณสมบัติที่ดีของผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคุณสมบัติขององค์การเอกชนในการฟ้องคดี จะต้องมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ซึ่งหนึ่งในหัวใจหลักของการพิจารณานุญาตให้องค์การใดองค์กรหนึ่งเป็นตัวแทนในการดำเนินคดี คือ ตัวแทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจากการดำเนินคดีโดยองค์การไม่ใช่เป็นการดำเนินคดีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ขององค์การแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำเนินคดีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบด้วย

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะ

จากการที่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะไว้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การ

ในการพิจารณาคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ตามข้อ 3 แห่งคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะขององค์การเอกชนที่มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประกอบมาตรา 4 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ 1) เป็นองค์กรเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ 2) มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3) มิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรผลประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว และ 4) กรณีเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ จะต้องมีส่วนงานสาขาทำการอยู่ในประเทศไทยด้วย

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว แต่ลักษณะดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลักษณะของการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั่วไป กล่าวคือ ผลกระทบจากการกระทำละเมิดสิ่งแวดล้อมสามารถแผ่ขยายได้เป็นวงกว้าง และอาจสร้างความเสียหายต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ

โดยส่วนรวมได้ (อนันต์ คงศรีพันธ์, 2559) ดังนั้น องค์การเอกชนที่จะมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการฟ้องคดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีความเหมาะสมในการพิจารณาคุณสมบัติขององค์การให้มีความเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ซึ่งระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การถือเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์การได้ดำเนินกิจกรรมนั้นมาอย่างสม่ำเสมอ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสังคม (ฉัตรชนก จินดาวงศ์, 2560) การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไว้อาจนำไปสู่การแสวงสิทธิและหาผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ อาทิเช่น กรณีองค์การที่เพิ่งจดทะเบียนหรือได้รับการจดทะเบียนในช่วงเวลาสั้น ๆ แล้วมายื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อเรียกค่าเสียหายจากหน่วยงานของรัฐเป็นจำนวนมาก เป็นต้น ซึ่งหากยังปล่อยให้้องค์การเอกชนที่ไม่มีคุณสมบัติในการฟ้องคดีที่เหมาะสมและมีมาตรฐานมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเรื่อยไป อาจทำให้เกิดปัญหามืดครึ้มความล้มเหลว อันเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและบุคลากรในการพิจารณาคดีของศาลได้

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้องค์กรเอกชนที่มีสิทธิของจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมขององค์การมีลักษณะกว้าง ๆ และไม่ได้เฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาและการตีความของศาลเกี่ยวกับความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีได้ เนื่องจากในบริบทของการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมวัตถุประสงค์ขององค์การเอกชนไม่ใช่เพื่อปกป้องทรัพย์สินหรือความเป็นเจ้าของของตนเอง แต่เพื่อปกป้องคุ้มครองเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ทางสังคมขององค์การเอกชนนั้น และเมื่อมีข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์การใด องค์การเอกชนนั้นจึงย่อมมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อคุ้มครองวัตถุประสงค์ขององค์การได้ (ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 2556) ตัวอย่างเช่น กรณีคำพิพากษาศาลสูงสุดฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1982 วินิจฉัยว่า สมาคม CORA มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาและคุ้มครองนกที่อพยพมาสมาคมจึงมีส่วนได้เสียโดยตรงกับการคุกคามและการทำให้นกตาย (Cass civ 1, 16 nov. 1982) ซึ่งการฟ้องคดีดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างจากการฟ้องคดีแบบกลุ่มโดยองค์การเอกชน กล่าวคือ การฟ้องคดีแบบกลุ่มโดยองค์การเอกชนจะต้องมีการรับมอบอำนาจจากผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายและวัตถุประสงค์หลักในการฟ้องคดีก็เพื่อปกป้องผลประโยชน์โดยตรงของคุณค่า ซึ่งศาลจะพิจารณาถึงความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลปกครองคดีหมายเลขดำที่ ส.53/2559 คดีหมายเลขแดงที่ ส.19/2564 สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนได้ยื่นฟ้องคดีโดยได้รับหนังสือร้องเรียน ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558 จากผู้ฟ้องคดีที่ 2 ถึงผู้ฟ้องคดีที่ 16 ให้ดำเนินการช่วยเหลือในการฟ้องคดีกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งศาลได้พิพากษาว่าผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกเป็นบุคคลภายนอกมิได้มีนิติสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 และผู้ร้องสอด ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกจึงไม่ใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ออกใบอนุญาตดังกล่าวให้แก่ผู้ร้องสอด ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีทั้งสิบหกจึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

อย่างไรก็ตาม ในการฟ้องคดีโดยองค์การเอกชนไม่ได้หมายความว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่ามี การกระทำใดที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว องค์การเอกชนเพียงแห่งเดียวจะสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ในทุกกรณี อาทิเช่น คำพิพากษาศาลปกครองคดีหมายเลขดำที่ 940/2556 คดีหมายเลขแดงที่ 1025/2556 ศาลเห็นว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน เป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษที่เป็นต้นเหตุ ของปัญหาโลกร้อน และส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในการจัดการด้านการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม เมื่อแผนแม่บทบริหารจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าวได้ระบุโครงการหรือกิจกรรมที่ครอบคลุมพื้นที่ ของประเทศในวงกว้าง ซึ่งหากมีการดำเนินโครงการหรือทำกิจกรรมตามที่ระบุในแผนดังกล่าวบางโครงการหรือ กิจกรรม ย่อมมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนไม่มากนักน้อย และคดีหมายเลขดำที่ อ. 963/2556 คดีหมายเลขแดงที่ อ. 209/2565 ศาลเห็นว่า การตัดโค่นต้นไม้ขนาดต่าง ๆ บริเวณสองข้างทาง ถือเป็น การละเมิดต่อวัตถุประสงค์การดำเนินกิจกรรมของสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน จากคำพิพากษาทั้งสองจะเห็นได้ว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนเป็นองค์การเอกชนที่มีสิทธิในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมทั้งในประเภทของทรัพยากรน้ำ และป่าไม้ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ ยังมีคำพิพากษาอื่น ๆ ที่วินิจฉัยคดีไปในทางเดียวกัน ด้วยความเคารพผู้วิจัย เห็นว่า การวินิจฉัยดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมและรอบด้าน ซึ่งการพิจารณาความเป็นผู้มีส่วนได้เสียขององค์การเอกชน ในความหมายอย่างกว้าง ศาลควรคำนึงถึงกรอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การด้วย ว่ามีความ สอดคล้องหรือเป็นไปในแนวทางเดียวกับสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2556) การพิจารณา แต่ความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในความหมายอย่างกว้างเพียงอย่างเดียว อาจเป็นสาเหตุให้องค์การใดองค์การหนึ่ง สามารถผูกขาดในการฟ้องคดีหรือสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ในทุก ๆ ประเภทคดี นอกจากนี้ อาจทำให้องค์การเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากไป ซึ่งองค์การเหล่านั้นอาจนำเรื่องที่เกิดขึ้นมาข่มขู่หน่วยงานรัฐหรือ เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์แลกกับการไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้ต้องเสียชื่อเสียงได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2567)

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติขององค์การ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้องค์กรเอกชนที่มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการ คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้า หากำไรผลประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะเป็น หลักประกันในการเป็นตัวแทนขององค์การเอกชนในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะได้ เนื่องจากองค์การเอกชนถือเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินคดีของสมาชิกภายในกลุ่ม จำเป็นต้องแสดงให้เห็นสมาชิกในกลุ่มเชื่อว่าตนมีคุณสมบัติและความสามารถในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อปกป้อง สิทธิของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (วิชัย อริยนันท์และคณะ, 2552) ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบ ที่สำคัญ คือ ผู้แทนขององค์การจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดหรือแย้งกับสมาชิกในกลุ่ม และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า ควรรวมถึงผลประโยชน์สาธารณะด้วย อย่างไรก็ตาม องค์การควรให้ความสำคัญทั้งกับผลประโยชน์สาธารณะและ สิทธิอันชอบธรรมและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม การดำเนินกิจกรรมเพื่อ วัตถุประสงค์ขององค์การเพียงอย่างเดียวอาจเป็นผลทำให้เกิดความแตกแยกและเป็นการกีดกันความร่วมมือจาก

ประชาชนได้ องค์การจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งหากมีการขัดกันแห่งผลประโยชน์แล้วองค์การเอกชนย่อมไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้ การฟ้องร้องคดีโดยองค์การเอกชนถือเป็นการให้สิทธิและอำนาจแก่บุคคลที่มิใช่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในการฟ้องคดี หากมีกรณีฟ้องคดีเอกชนบางกลุ่มมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องหรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อาจเป็นผลทำให้การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เท่าที่ควร

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์รัฐออสเตรเลีย ตลอดจนคำพิพากษาศาลประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่าคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะที่เหมาะสมควรมีลักษณะ ดังนี้

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การไม่น้อยกว่า 3 ปี

เมื่อพิจารณากฎหมายทั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วจะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการจัดตั้งองค์การนั้น ก็เพื่อเป็นหลักประกันในความตั้งใจและความมั่นคงขององค์การว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยป้องกันมิให้มีการจัดตั้งองค์การขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีใดคดีหนึ่งด้วย ซึ่งระยะเวลา 3 ปี สำหรับในการจัดตั้งองค์การถือว่ามีเหมาะสมเพียงพอที่จะเป็นมาตรฐานในการวัดความสามารถขององค์การในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุกรอบวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างต่อเนื่อง ในบางประเทศ อย่างเช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีกฎหมายกำหนดระยะเวลาการดำเนินกิจการขององค์การทางสังคมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นเวลา 5 ปีติดต่อกันขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การค่อนข้างยาวนานเกินไป เนื่องจากในการจัดตั้งองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องใช้เงินทุนในการบริหารจัดการองค์การ ทั้งในส่วนของบุคลากรและทรัพยากร ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี องค์การเอกชนบางแห่งขาดแหล่งเงินทุนหรือทุนทรัพย์ในการดำเนินการ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมขององค์การจนมาถึงระยะเวลา 5 ปี เพื่อขอจดทะเบียนองค์การ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวอาจเป็นการขัดขวางองค์การเอกชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมได้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การให้มีความเฉพาะเจาะจง

เมื่อพิจารณากฎหมายทั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้วจะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ กรอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดี หากองค์การเอกชนได้ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเภทใด สิทธิในการฟ้องคดีขององค์การเอกชนจึงมีสิทธิเฉพาะแต่ในเรื่องที่กระทบต่อความเสียหายของวัตถุประสงค์ของ

องค์การที่เกี่ยวข้องในประเภทรูปแบบนั้นเท่านั้น (พนิดา พัฒนพงษ์, 2554) องค์การเอกชนไม่สามารถฟ้องคดีที่อยู่นอกเหนือกรอบวัตถุประสงค์ขององค์การได้ แต่เนื่องจากปัญหาในทางปฏิบัติขององค์การเอกชนที่สามารถยื่นขอจดทะเบียนได้โดยที่วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การไม่ได้มีลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และในขณะเดียวกันศาลก็ตีความสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีในความหมายอย่างกว้าง จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาในกรณีดังกล่าวขึ้นซึ่งอาจเป็นผลทำให้เกิดการใช้สิทธิในการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ทำให้เกิดการคัดค้านความกันและไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคมตลอดจนประเทศชาติแต่อย่างใด

3. กำหนดคุณลักษณะที่เหมาะสมขององค์การ

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศสหพันธรัฐออสเตรเลียและหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีของศาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคุณสมบัติขององค์การเอกชนในการฟ้องคดีแล้วจะเห็นได้ว่า องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ กล่าวคือ ต้องสามารถคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และที่สำคัญจะต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้ง กับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มตลอดจนผลประโยชน์สาธารณะด้วย สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องคุณสมบัติขององค์การเอกชนไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่เมื่อใดก็ตามที่ผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์การขัดหรือแย้งกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมมักจะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก ๆ (Hu Jing, 2016) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์และให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ภายในองค์การควรมีการบริหารจัดการองค์การให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้้องค์การมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการที่องค์การเอกชนผู้เป็นตัวแทนในการฟ้องคดีมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มหรือผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งนี้อาจนำไปสู่การฟ้องคดีในทางที่ผิดและเป็นเหตุให้ไปฟ้องร้องผู้กระทำผิดในลักษณะที่เป็นสร้างภาระเกินสมควรได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเรื่องคุณสมบัติขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะที่ยังไม่มีความชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินคดี ส่งผลให้บุคคลบางประเภทไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ในขณะเดียวกันก็ทำให้บุคคลบางประเภทมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะและบรรลุความเสมอภาคทางกฎหมาย การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างบทบาทขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการปกป้องและรักษาผลประโยชน์สาธารณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขคำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2554 โดยให้มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาองค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ดังนี้ คือ

1. องค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อม ต้องมีระยะเวลาในการจัดตั้งองค์การตามที่กฎหมายกำหนดไม่น้อยกว่า 3 ปี ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดการแสวงสิทธิและหาผลประโยชน์จากการฟ้องคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การเอกชน สมาคม นิติบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้มีความเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้ แนวทางในการพิจารณาคดีของศาลก็ควรมีการคำนึงถึงกรอบวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมมิให้องค์การเอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีมากเกินไป
3. กำหนดคุณลักษณะขององค์การไม่ให้เกิดความขัดหรือแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มหรือผลประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปกป้องสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ขุนประเสริฐ ศุภมาตรา. (2480). คำสอนชั้นปริญญาตรี:กฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กันนัท ชัยชนะ. (2551). ศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาฯ.
- ฉัตรชนก จินดาวงศ์. (2560). ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ. ใน วิทยานพนธ์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นรินทร์ อธิสาร. (2557). สิทธิฟ้องคดีของสมาคมสิ่งแวดล้อมในระบบกฎหมายเยอรมัน. วารสารกฎหมายปกครอง, 14(3), 17-23.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (27 มิถุนายน 2556). คำพิพากษาศาลปกครอง คดีการบริหารจัดการน้ำ. เข้าถึงได้จาก ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง: https://www.admincourt.go.th/attach/news_attach/2013/06/press27062556.pdf
- ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. (2550). แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีสิ่งแวดล้อม. วารสารกฎหมายปกครอง, 7(2), 57-89.
- ปิยะบุตร แสงกนกกุล. (2556). ผลประโยชน์ของ "สมาคม" ในการดำเนินคดีทางปกครองสิ่งแวดล้อม ในระบบกฎหมายฝรั่งเศส. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 42(1), 77-93.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). อธิบายความหมายคำว่าองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำกัด.
- พนิดา พัฒนพงษ์. (2554). การฟ้องร้องทางแพ่งด้านสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรพัฒนาเอกชน. ใน วิทยานพนธ์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณภา ตีระสังขะ. (2551). โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาฯ.

- วิชัย อริยันทกะและคณะ. (2552). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- วิชา สิทธิวงษ์. (2559). การเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีปกครองขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: การศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรพนักงานคดีปกครองระดับสูงรุ่นที่ 11 สำนักงานศาลปกครอง.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (10 มกราคม 2567). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม. เข้าถึงได้จาก <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1602/iid/308459>
- อนันต์ คงเครือพันธุ์. (2559). “ประโยชน์สาธารณะ” ในแง่มมคดีปกครอง. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 47(3), 711-730.
- Christian Schall. (2008). Public Interest Litigation Concerning Environmental Matters before Human Right Courts: A Promising Future Concept. *Journal of Environmental Law*, 430-444.
- Hu Jing. (2016). Functional orientation of public interest litigation initiated by environmental protection organizations-with a review of the judicial interpretation of environmental public interest litigation in my country. *Law Review*, 2016(4), 168-170.
- Robert H. Klonoff. (2021). *Class Action and Other Multi-Party Litigation in a Nutshell*. St. Paul, Minn: West Academic Publishing.
- Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier. (1996). *The International Classification of Nonprofit Organizations*. USA: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies.